

БҮГҮН САХА НАРОДНАЙ СУРУЙААЧЧЫТА В. С. ЯКОВЛЕВ — ДАЛАН ТӨРӨӨБҮТЭ 75 СЫЛЫН ТУОЛАР

КЫТААНАХТАН ДАЛАН КӨЛҮӨНЭТЭ

Василий Семенович өгө саана ыраакан хэмнэргэ, 1939 сылтан сабалыммыт улахан сүт, Аба дййдуну кэмүсүүр Улуу сарин сылларын саана ааспыта. Оскула оолоро сэрин ырын улахан дьону кытары тэнгэ сүкүбүттэ. Сэрин сабаланын кытары Кытаанах оскулатыгар отутуу олоох икки тимуровский ханаада тэрлибитэ, кинилэр Кыһыл Армия байыстарын кэргэтэригэр көмөлөһөн муустарын-мастарын бэлэмниилэрэ. Командирдарынан Тая Кононова, Петя Дьячковский этилэрэ. Оолор колхозка көмөлөһөн бааныага нолуом таһалара, хаар тыгээрлэрэ, тохтубут бурдук куолаһын хомуйаллара, ыһы-хомуур үлэтигэр көмөлөһөлөрө.

1943 сыллааха өгө сайын буолбута. Архив матырыйаал кэспиринэн, ити саана нэһилик оолорун кэлэһүн күнүрө 3884 буолбут, барыта 22 ц 82 кг куолаһы хомуйбуттар, 30 оло үлэтин-үлөһүн эбискэ 60 торбоһу көрбүт, от охсугуттар, хомуругар үлэлээбиттэр, отон хомуйан туттарбыттар. ССКП Чурапчытаагы райкомун отчуотугар көстөрүнөн, Бочуотунай грамотанан нагараадаламмыттар ортолоругар 110 үлэ күнүсөк, күнгэ 0,62 га. огу охсон нурматын 124 % толорбут, 38 күн 5710 түтүгү баайан нурматын 179 % толорбут Кытаанах оскулатын үөрөнччигэ Вася Яковлев баар. Бу — Далан. "Пионер Егор Коркин 78 кг отону хомуйан туттарда, кини колхуотугар 93 үлэ күнүсөк" дээн салгыы аабыт, бу — кэлин "Бочуот Знага" орденнаах колхоз председателэ Егор Прокопьевич Коркин. "13 саастаах Селя Собакин 88 кг, отону туттарда, кини 135 үлэ күнүсөк" дээн булабыт. Семен Спиридонович Собакин ЧПУ-ну бүтэрэн Абыйга үчүтталым барыта, ууга түспүт оолору быһыны сылдан Индигир өрүскэ быдыаммыта... Г. Коркин уонча С.Собакин "Холбос" уонна БСЛКС райкомун махтал су, ...тарынан бэлэстэммиттэр, харчынан бириксийлэммиттэр. Даланы кытары оскулаада биригэ үөрэммиттэрэ: М.И. Лазарев-оройуон чемпион булчута, "Бочуот Знага" орден кавалера, К.И. Яковлев — Кытаанахтан маңнайгы суоллар, В.И. Яковлев — Кытаанахтан маңнайгы милиционер, С.Н.Собакин — сибээс туйгуна, М.И.Барашкова, А.Т.Карсанова — эргээн туйгунара, С.Р.Попов-биологический наука кандидата, М.С.Белыева — олох-дьаһах хааччылар эйгэтин туйгуна, А.П.Васильева, Н.И.Игнатьев — хаһыаха суруйар идэлээх үчүгэй очеркистар, кэспээннэйтэр уо.д.а.

Кытаанах Собакиннара, Яковлевтара бири төрүттээхтэр: кинилэр Кытаанах төрдө Хатан Хаберча сиэннэрэ Эйбэс сурук-сүт уонча. Илестин дээн биригэ төрөөбүттэр удыурдары буолаллар. Бу Собакиннартан Даланы кытары бири көлүөнэ дьон Социалистический Ула Геройа Е.И.Новгородова, СР искусстволарын үлэһитэ А.П. Собакин, "Бочуот Знага" орденнаах сельсовет секретара Е.П. Собакина үүнэн тахсыттар.

Оттон Далан Кытаанахтан ЧПУ-га биригэ үөрэммиттэрэ кимнээхтэрий? С.С. Собакин — (үөлэ кер), П. С.Дьячковский — РФ үөрэтирин туйгуна, Е.П. Новгородов — СР үлэһит үлүтала, В.Ф.Ермолаев — биолог, агроном, М.И.Закорова, Р.Д. Попов — норуот үөрэтирин туйгунара, иккэн булууттар педучилище преподавателлара. Кырдык да, нэһилик-нэһилик ыччаттардаахпыт дээн кэли туттар, сэрин кэлиннээһи олобу тутуспут, жог улуустарга үөрэхтэрини сайыннарыбыт үтүкэн дьон. Мин маңа кытаанахтары эрэ абыһым. Василий Семенович кытары саха үлүлүчүлүк дьон, ученайдар Черосов, Акимов, билиилээх советскай-хаһаайыстыбаннай үлэһит-тэрлүкөщөв, Шадрииннар уо.д. а. үөрэммиттэрэ. Үтүө киһи Далан көлүөнэтэ да үтүө көлүөнэ!

Мотрена ЛЕОНТЬЕВА,
Кытаанах.

Киһи кээнэ саамай мункуга, бүтэйэ, дьолго, сибээскэй кэм саана бүтүүн үөрэхтэрини хабыйлаах абыһах оскулаада үөрэнэри үлэлэри, саха омул сүдү, талаанаах, үлүлүчүлүк дьонун кытта алтыспыт эбиһин ээ дээн дылбабар махталым мунгура суох. Кинилэртэн биридэстэрэ В.С.Яковлев-Далан.

Вася Яковлев 1944 с. Чурапчытаагы педучилищегэ киирэрэгэр хайы-үйөгө билин-көрүү аартыгын арийыт, ону смал-сорук онгостубут 16-лаах үлэһит этэ. Ону үс сылтан ордук кэмгэ биригэ үөрэнэн илэ байыһын билиһиним. Сүрдээх элээкэй Вася, Ганя Большаковтун, Степа Протопоповтун табаарыстарын билиги курска бас-көс дьон буолан барбыттар. Вася үөрөбүр лоппа кыахтааба, билиит-көрүүтэ дьиргэ биллэн испитэ, сүрүннүр киһиби кини буолбута. Дьаһаа-хайы сылдьыттар да, санаата, тыла-өһө наһаа ылыннарылаах буолара. 3-с курска тийиһиниһиттэр, 1947 сыллааха, фронтка сылдьыт саллаат уолаттар кэлэн үөрэхтэ киирбиттэрэ, кинилэр да Васяны тутта билиһинимтэрэ, бири сүбэһин сылдьыттар. Онук айун-санаатын тулут, дуослорумаах ыччат этэ Вася Яковлев.

Тастан көрдөхкө, бири баайыны курдук, үксүбүт дьадагы колхозтаах оолоро буолалым кыһаан, илдьикэй тааһаах эбиһит. Карточнай систоманан 600 г хара килеби таһынан дьизиттэн кымаабы да эбиммэт оолор ахсааннарыгар Далан эмиз киирсэрэ. Ол эрэри, кини очоттон ааһан иһэр сыаннастарга болуомотун бараабакка, билин-көрүү, сайдыы суолун тутуһара. Олус элбэхтик ааһара, хайаан да кинигэ кыбынылаах буолара. Тоғоос көлүннэр эрэ ааба сылдьара.

Субу Далан "Дьикти саас" дээн сэлэнин ааһан бүтэрдим. Кинигэбин оргуй арай сабамын сүрэхтэр сыһаарабын. Харалтын симэммин икки хатыгы, мыраан үрдүгүр туур дьыллары уонна "Дьикти саас" дээн беден буукбаларынан суруллубут ааты көрөбүн. Өйбөр араас санаа киирэр: 1970-с сыллар, бүтэһик онус кылаас, нэһилик историята, Дьорбоотол, оолор...

Кеша Попов, Кеша, Гассан. Мин ордук кинини сөбүлээтим. Художник эбитим буоллар, кинини ордук сыһыан, чочуйан уруйуйдуом этэ: ыйаастыгаа суох, испиттин кыарабас да буолбатах харах, синньигэс сирэй, көнө мурун, кыра сыһаах, чох хара баттах, үрдүк сөбүс үгүрүк. Кеша "Гассан" дээн аата олус барсар, ол аата, "хайа олохтообун курдук куттааһа, толлугаа суох, хорсун, баттабылы-атабастабылы тулуйбат, кырдык иһин охсуһааччы". Кини аҕата үгүс сагата-ингэтэ суох колхоз болуотунуһа. Ийэтэ балыһаба санинтарка, оолорун туһугар олус кыһаллар, хайаатар да үөрэхтээх дьон онгоруон баһарар. Балта Маңа ахсыс кылаас үөрэнччигэ, куруук бара-кэлэ, сүүр-көтө

ДЫЛБАМ КИЭРТЭЛЭ

Калин ону бойотэ бу курдук суруйан туур: "... мин икки суолтан — фольклортан уонна классической литератураттан төрүттэнэн суруйааччы буоллум дин саныбын", — дээн. Онуока педучилище аһара баай библиотекалааба кинигэни таптааччыларга бастар бараммат билин-көрүү байыла буолара. Аны Вася Яковлев баба Дьааһыттары удыурдаан, күүһу-уоһу эмиз сөбүлүүрө. Төһө быһыхайабаас кестөрүнэн эт-хаан өттүнэн сайда саһыра. Военинстит Михаил Георгиевич Белыев төһө да саринтэн эмсэбэлэнэн кэлэр, ааттаах гимнаст этэ. Кини уот саһан, кыһаар уолаттар гимнаст буолан барбыттар. Ол иһигэр Вася эмиз дьарыктанан, ЧПУ-ну бүтэрэригэр лолоруттаах быһыһаах киллэ уол буолан тахсыта. Ону таһынан, эмиз тоғоос көлүннэр эрэ, мас тардыһара, тустара, мээһиктирэр. Онон Василий Семенович училищетаагы кэмэрин тааһаар-батаба, бары өттүнэн сайда сааһыта эдэрдэргэ үтүө холобур буолуон сеп.

Далан үөрөбүр бастыһым

буолан, училищаны бүтэрээт үрдүк үөрэхтэ киирэрэгэ направление ылбыта. Дьикти-хайаабы пединститут историяга салаатыгар үөрэнэ сырыттарына национализмга буруйдааннар икки сыл эрийи-муну эһэринэн тэлбитэ. Сымыйа балыыр даһаастанан, көңүлгэ таһаат үөрөһүн ситэрэн, хотуна, дойду үөһүнэн үлэлээбитэ, кэлин дойдутугар Чурапчыга олохсуйбута. Ол кэмтэн дьикти дойдордоспулут, бири баайыны дьон курдук сылдьыбылпыт. Арай көрдөхкө тыа улууталын кыһалыһынан оолор курдуга: дьизитин-уотун сыһыһаара, эбии тутуу ыһара, илимниирэ. Кини сатаабатаба дээн суоҕа.

Ону баара киһиби баара-даа биллэн барбыта. Тугу да билбээк сырытаһыһына Казанга диссертация кэмүсүн педагогическай наука кандидата буолбута. Ону соһуйбатаһыт, буолуохтаах буолбут дин санаабылпыт. Оттон 1976 с. "Хотугу сулус" сурунаалга "Дьикти саас" дээн сэлэнэ тахсытыгар соһуйан тизэ түһэ сыһылпыт. Биридэ да суруйа оолорун

Сергей СТАРОСТИН, тыыл, үлэ ветерана.

Хаартыскаа: уруксу студентар ЧПУ-ну бүтэрбиттэрэ 30 сылын туолуутугар. 1978 с., от ыйа.

МИН ТАПТЫР ГЕРОЙУМ

сылдьар, спортсменка, үгүкүүт.

Мин Гассаны өһөс, турурумму сыһын ситиһэр, дьиргөйдөөх-санаалаах киһи быһыһынан көрөбүн. Холобура, кини биригэ үөрэнэр табаарыстарын кытта төрөөбүт нэһиликпин историятын хасыһар. Төһө да бобуулааһын, тус бэйэҕэ кутталлааһын иһин, өсөөһөн туран Дьорбоотол — "арастараатчы", "ыскайдааччы", "сизмэх", "курбаллааччы" историятын үөрэтэр. Нэһилик тигэһи уйатын курдук өрө куугуну оолор буолар: куттаны, бобуу, мөһүү. Ол да буоллар, Гассаннаах үлэлэрин бүтэрэнэр, оскуолаарыгар бөлөх онгоруллар. Эбэтэр Ванялаагы кэмүсүһөн Миһтарейтэн сааны быдыһаары гыммыта, ама, үтө быһыны булбаах дуо? Аҕата кыһыран кэлбитигэр эбэтигэр барыта, онно өсөөһөн сыһыта — тулалыыр эйгэни кытары сөбөспөтүн көрлөрө. Суох, кини Миһтарейи кырбаабатаба, кини сымдыг быһыһыны тулуйбатаба.

Гассан кинигэни олус сөбүлээн ааһар. Кини аахпыт айымныта элбэһин киһи сөбөр. Биһиги билигин онук ааһыа

этибит дуо? Саарбахтыбын. Дьаһа бэриллибит үлэлэри толорууга туста холобур буолуон сеп. Кинигэҕэ, үгүкүүтэ барбааха, хайаатар да өйтөн суруйуубун бүтэрэхтээһин дээн сыһа-сорук туруорунар. Кинигэттэн устан ылбааха, чизиннэйдик, дьиргик, ис сүрөһиттэн ыһтар: "Мин Макар Нагульновы Даһыдовтааһар да, Разметновтааһар да ордоробун. Хайдах курдук сага олобу — коммунизмы тутууга бэринилээһин, өстөөхтөргө эйэлэспэти?" Гассан эдэр сүрүҕэ, кырдык даһаны, Макар Нагульнов курдук хорсун, кэрэҕэ, үтүөҕэ тардыһан баһарар.

Эдэр саас, эдэр саас. Хайа киһи эдэригэр таптаабатаба, тапталтан ытаабатаба-сонгобото буолуо? Таптал — эдэр саас аргыһа.

Суох, Гассан тоңуҕу сүрэхтээх уол буолбата. Кини Айтаны көрөөт да сөбүлээбитэ. Сага тыллан эрэр сибээһигэ холуура. Кеша — романтик. Тапталы туохтааһар да өрө тутар, таптал баар саамай истиг иһин, таптал баар туохтан да күндү. Кини көрдөһүнэ Аита өссө тулсан иһэргэ дылы.

Кеша оскуоланы бүтэрээт, колхозка хаалар. Айта, Толя, Инга курдук үөрэхтээ баһарбат. Тоһо? Ама, кини үрдүк үөрэхтэни дьонун үөрдүн баһарбата буолуо дуо? Баһарар. Ол ынан баран, Гассан нэһиликэргэ-туһааары, көмөлөһөрү, дьомун туһугар хаалар. Кырдык, колхозтан быһа үрдүк үөрэхтэ ыһаахтара, онно үөрэнэригэр көмөлөһүөхтэрэ уонна кэлэн колхотугар наадалаах үлэһит буолуо буоллаҕа дин!

Мин санаабар, Гассан курдуктар кэлин олохто суолларын булан, төрөөбүт нэһиликэтиргэ аргылээн кэлэн, дьонго-сэргэҕэ улахан көмө буолуохтара.

Гассаны бары өттүнэн сөбүлээтим. Эмиз кыһыны абааһы көрөбүн, сааһы олус таптыбын. Кырдык, кыһын тыһыһыта уонна чуңкуга барт. Оттон саас... Саас айылҕа үлүктэр, көтөр-сүүрэр кэлэр. Кеша, мин санаабар, биһигини өй-санаа, майгы-сигили өттүнэн баһыйар.

Кини мин таптыыр, олохтор холобур онгостор геройум.

Алена МАКСИМОВА,
улуустаагы гимназия
выпускницата,
СГУ студентката.

ХААРТЫСКАЛАРГА: 1. Василий Семенович кэргэнэ Яна Викторовна, кыыһа Оляны уонна быраата Васяны кытары. 1964., кулун тутар ый. 2. Кыыһа Ольга дьэиз кэргэниниин. Австралия, 2002 с., кулун тутар ый.

3. Василий Семенович, Яна Викторовна кыра кыыстара Лолитаны уонна сизинэрин кытта үүнэр саҥа 1996 сылы көрсөллөр.

Чурапчы сэлэниин этин олохтоохторо, педагогическай үлэ ветерана, улуустаагы педагогическай музей директора Н.И. ДЯЧКОВСКАЯ уонна доруобуйа харыстабылын ветерана Л.В. ЕРМОЛАЕВА саха народнай суруйааччыта В.С. Яковлев – Далан туһунан, биридэстэрэ чугас аймаҕын, иккинэ күтүөтүн быһыытынан, өрүүтүн истинг-иһирэх тылынан ахталлар-саныллар. Билиги Далан төрөөбүтэ 75 сылынан симбээстээн киинлэри кытары көрсөн кэпсэтиһэ сырыттыбыт.

– Мин дьонум Алексиннар диэнэр, – диэн кэпсээнин саҕалыр Лена Викторовна, – аҕам Виктор Семенович Саратовскай уобластан учууталынан аһанан 1925 сыллааха Саха сиригэр кэлбит. Верхоянскайга үлэһини сылдьан ийэбитин, онно олохтоох казак кыыһын, көрсөн мал буолбуттар. Улахан эдьийбит Муза

– Николай Иванович, элиги араспаанньабыт атын-атын иһинэн Даланы “убайым”, киһи эийигин “быраатым” дири олус чугас аймахтыы дьонугут, ону, баһаалыста, быһааран кулу эрэ.

– Василий Семенович аҕатын кытары мин ийэм биригэ төрөөбүттэр. Ийэм Дьоксуостар элбэхтэрин иһин аҕабытын байэтин дьонугар көһөрөн аҕабыта үлү. Онон мин Василий Семеновичтынан киһини өйдүүр буолуохпуттан бири дьэизэ, бири тэһэһэ, бири аймаха-хаанга улааппылыт. 1940-с сыллар саҕаланыларга Аҕа дойдуну көмүскүүр сэрби уонна хоту көһөрүлүү содулугар, ону тэнэ алдьархайдаах сүт-кураан дьыллар тэбиһилэригэр дойдусир олбого оҕодулуйбута, аймах-билэ үрэлээн, ким сэрингэ, ким көһүгэ барбыта, дойдуга да хаалбыттар наар олоххо, үлэбэ улса-тениэ түспүттэрэ. Быһаччыта, элбэх да аҕабыр күнэ-дьыла үүмүтэ. Итинтэн ыла дьоллоох оҕо саас билиги калуенэҕэ үмүлүлүбүтэ, туохка барытыгар кытаанах быһыы-майгы бурууксэбитэ. Ити иһинэн, билиги, оболор ийэ-аҕа иһитин иһигэр алаастарынан тарбанан бэрт бүтэҕитик улааппылыт, улахан өбүлэрибит сырыыларын, куустарын-кудэхтэрин тустарынан омуунаах сэлэнири, номохтору ис сүрэхпиттэн ылына, саҕа-маҕтайа истэрибит. Ол билиги оҕо санаабыт омууна-төлөнө, туолбат ырата буолан элпитигэр-хаамытыгар иҥэрэ. Очолорго Наммара диэн от

• Икки интервью КҮНДҮ КҮТҮӨТҮМ

күн сирин онно көрбүт. Салгы үөрэнээххэ наада диэн дьонум кыыстарын Верхоянскайга ыалга хаалларан, Иркутскайга тийээн аҕам пединститутка үөрэнэр, онно эдьийим Яна төрүүр. Аҕам үөрэрин бүтэрэн үрдүк үөрэтээх история учууталын дипломун ылан кэлэн Чурапчыга 2-с Концентр оскуолатыгар учууталынан аһанар, кэлэн ЧПУ-га преподавателеэбигэ, ийэбит Ольга Владимировна тубдунанска мед-си-роһа үөрэҕин үлэһин. 1942 сыл күһүнүгэр буолбут Чурапчы көһөрүлүүтэ билиги дьэиз кэргэни эмиз туһунан батыһа, көһөн тийээнччилэр оболоругар остиниэччилэр үлэһит диэн куола тэрийэн үлэһит диэн аҕабытын хоту аһыыллар. Онон 1942–1946 сс. Булуҥга Тийт Арыа диэн сиргэ олорбут. Онно көһөрүлүүттэр элбэх этилэр. Чурапчы дьонун сэрэ литовецтар уонна финнэр бааллара. 1946 сыллаахтан Чурапчыга төттөрү көһөн кэлэ-билит. Биргэ төрөөбүт аҕабыт, эдьийдэрим Муза

лаах, Яна Дьоксуускайга ыаллар, балтым Тата Саратовка иһилиһитэ, онно олорор, Костя Свердловскайга баар, кыра уолбут Тимур Дьоксуускайдаагы аҕабыт үлэһитэ, эрдэ өлбүтэ.

– Даланы күтүөт быһыытынан кэпсээ эрэ.

– Эдьийдэрим Музалаах Яна ЧПУ-га үөрөмүттэрэ, онон Василий Яковлевы, киһи Музалыын бири курстар, үчүгэйдик билэр этибит. Яна-лаах Василий ити кэптэн доҕордоһуоттара, ол эрэри дьылба-хаан тыһыс ийэ-аҕабынан хойууан 1962 сыллааха мал буолбуттара. Василий Семенович бастаан интернат-оскуола, онтон Чурапчы орто оскуолатыгар учууталаабыта. Яковлевлар сүрдээх илээх-эй-элээх ыал этилэр, оболорум баһыһынан тыаба, айылҕабы сылдыалларын себүлүүлөрө. Сайын ахсын Килэҕиҥэ Чаран сайылыка тахсаллара, киһилэри кытары билиги дьэиз кэргэн эмиз хаста да тахса

сылдыбылпыт. Уопсайынан, кэргэним Иван Иванович, кыыһым Вика күтүөлүтүн Даланы сүрдээх үчүгэйдик саныыт, киһини сизинэрибитигэр үлэбэ-үөрөххө холбоор тутан иһилиһит. Бири түгэни бэлэтизм этэ, 1970-с сыллартан Василий Семенович наар холугар эбэтэр сайын таһырдыа суруксутуан тахсар буолбута, ону наҕунай үлэ суруйар буоллаҕа диэн саныырым. Билигин өйдөөтөхкө, “Дьикти саас” сэлэни чочула сылдьыт эбит. Эдьийим аах үс оболор-охтор. Улаханара Ольга СГУ омуу тыһын бүтэрибэ, Владимир Анисимов диэн куорат нуучтата уол кэргэнээх, икки кыыс оболор-охтор, Австралияга олороллор. Уоллара Семен эргизин институтун бүтэрибэ, кэксэ сылларга Москвага үлэ-лээбэти, билигин “Юкс” компания үлэһитэ, кэргэнээх. Кыра кыыс Лолита СГУ ИФФ-тын бүтэрибэ, национальнай архивка үлэһитэ, билигин иккис оболон көрөн олорор, Марк Сангаев диэн кэргэнээх. Онон оболорго бары үөрэтээх, үлэһит, ыал дьон буоланнар Яковлевлар дьэиз кэргэн интеллигентнай майгытын дьолуунук утуйуулар.

– Николай Иванович, Василий Семенович, киһи уонна учуутал быһыыларынан билиги аҕааҕыларбытыгар туох-хан-нык тылларынан ахтан-санаан аһаҕаһ этэй?

– Далан улаатан истэрин айы ханнык да үлэһит толон турбат түргэн туттунуулаах, кыаһыгас-хотугас үлэһит буол-суйууларын буоларыгар чекчи туһалаабыта.

– Николай Иванович, Василий Семенович, киһи уонна учуутал быһыыларынан билиги аҕааҕыларбытыгар туох-хан-нык тылларынан ахтан-санаан аһаҕаһ этэй?

– Далан улаатан истэрин айы ханнык да үлэһит толон турбат түргэн туттунуулаах, кыаһыгас-хотугас үлэһит буол-суйууларын буоларыгар чекчи туһалаабыта.

– Далан улаатан истэрин айы ханнык да үлэһит толон турбат түргэн туттунуулаах, кыаһыгас-хотугас үлэһит буол-суйууларын буоларыгар чекчи туһалаабыта.

– Далан улаатан истэрин айы ханнык да үлэһит толон турбат түргэн туттунуулаах, кыаһыгас-хотугас үлэһит буол-суйууларын буоларыгар чекчи туһалаабыта.

– Далан улаатан истэрин айы ханнык да үлэһит толон турбат түргэн туттунуулаах, кыаһыгас-хотугас үлэһит буол-суйууларын буоларыгар чекчи туһалаабыта.

ДЬОҢУН ОЛОХ КЭРЧИКТЭРЭ

В. С. Яковлев – Далан 1928 с. муус устар ый 1 күнүгэр Кытаанах нэһилиэгэр төрөөбүтэ.

1948 с. – Чурапчытаагы педагогическай училищени бүтэрибэ.

1948 с. – Дьоксуускайдаагы пединститут историческай факультетын студена буолар.

1952 с. – олоҕо суох буруйданан хаайыллар, 1954 с. толору реабилитацияланар.

1955 с. – салгы үөрэнэн пединституту бүтэрэр.

1955-1977 сс. – Дьоксуускайдаагы Учууталлар идэлэрин үрдэтэр институт кылааһы таһынан үлэбэ кабинетын сэлэдиһсэһинэн, оскуолаларга учууталынан, завуулуна, директоруна үлэһэбитэ.

1977 с. – “Хотугу сулус” (“Чолбон”) сурунаал прозага отделын сэлэдиһсэһэйэ.

1979 с. – ССРС Сурунаалчыларын союһун чилиэнэ.

1992 с. – “Чолбон” сурунаал кылаабынай редактора.

1993 с. – СР народнай суруйааччыта, П.А. Ойуунускай аатынан Государственной бириэмийэтин лауреата.

1996 с. – СР Духовноса академиятын дьингээх чилиэнэ.

1997 с. – “Добордохуу орденынан наҕараа-даламмыта (өлбүтүн кэннэ).

Далан дьон-сэргэ киэн биһирэбилин, били-инитин ылбыт историческай темаба “Бүтэй Булуу”, “Тыгын Дархан”, аныгы олох туһунан “Доборуом, дабай күөх сыырдаргын”, “Кынат-таах ыралар” романны, “Дьылба мизнэ” эссе-романы, “Дьикти саас” сэлэни, о.д.а. прозаическай, ону тэнэ драматическай, оболорго аналлаах айымньылары суруйбута, орто оскуо-ла 10 кылааһын үөрэнээччилэригэр “Саха ли-тературата” хрестоматияны онорбута.

Уларыта тутуу сылларыгар демократическай уларыйылар, экономическай уонна политическай суперинтеппыт, республикага толо-руулаах былаас президентскэй формата олох-тонолорун тустарыгар киэнник үлэһэспитэ, СР А.Е.Кулаховскай – Өксөкүлээх Өлөксөй аатынан Государственной бириэмийэтин иҥэригэ Комиссияны салайбыта, СР Президи-денин иһинэн Общественной-консультативнай Совет чилиэнэ этэ.

Саха сиригэр казак литературатын күннэригэр Василий Семенович казак суруйааччыта Саги Жанибаевтыын уонна С.А. Поповтуун – Сэмэн Туматтыын. 1991 с., бэс ыйа.

Р. СИБИРЯКОВА
кэпсэттэ.

УБААСТАБЫЛЛААХ

ЧУРАПЧЫ СЭЛИЗННЭЭТИН ОЛОХТООХТОРО!

Эһигини сандал сааһынан эбэрдаллибит уонна муус устар ый 6 күнүгэр КЫҤНЫ АТААРЫ БЫРААҤЫННЫГАР ыгырабыт!

ПРОГРАММАТА: 11 чаастан бырааһынныгы аһым, эбэрдэ концерт, түөлбөлөр хаммаандарын курактанилара, атым-эргик, хорчуолка, көр-күлүү, аттракционнар.

Буолар сирэ: Чурапчы сэл. Ленин булуоссата.

КАЛИНГ, СЫЛДЫНГ, СЫННАҤЫН!

Чурапчы сэлэниэтиин дьаһалтата.

ЭБЭРДЭЛИИБИТ

Чурапчы сэлэниэтиин олохтообун, оҥоһун, кэргэммин, аҕабытын, эбэбитин, убайбытын, күтүөлүтүн, аймактытын, үлэ ветеранын, советскай эргик туйгунун ЛОБАНОВ Алексей Гаврильевич 65 сааскын туолбукунан истинник эбэрдаллибит!

Эйиэхэ, күндү киһибитигэр, үгүс үөрүүнү, кырдаары биллэһит, ыарыыга ыларбат уһун дьоллоох олоху баҕарабыт.

Ийэн, кэргэнин, убайын, оҕолорун, кийинитин, күтүөлүн, сизинэрин Чоккурдаахтан Охлопковтар, Абыгдан Садовниковтар, Чурапчытан Охлопковтар, Дьоккуускайтан Лобановтар, Арыылаахтан Винокуровтар, Лобановтар, Макаровтар, Таатта улуутун Туора Күөлүтэн Захаровтар.

Маарыкчааннаабы потреббществога отуттан тахса сыл үтүө суобастаахтык үлэһэбит, советскай эргик туйгунун, республикага оройуон уонна тэриэтэтин чиздэрин саахымакка элбэхтик көмүскэбит, эргик тэриэтэтигэр маннайгы суһуек комсомольскай тэриэтэ секретарынан үлэлээн Чурапчы оройуонун комсомольскай тэриэтэтигэр үгүс көмөнү оҥорбут, эн-мин дэлэр 60-70 сыллардаабы комсомольскай доҕорбутун ЛОБАНОВ Алексей Гаврильевич бүгүн Орто туруу дойдуга айыллан төрөөбүтүг 65 сылын томпочу туолар үөрүүлөөх үбүлүгүнэн ис сүрэхпиттэн эбэрдаллибит!

Эйиэхэ саха алмааһынын кытаанах доруобуйаны, кэргэннигин Клавдия Прокопьевичанын өйдөһөн-өйөһөн уһуннук дьоллоохтук оҥороругутар баҕарабыт.

Чурапчы улуутун 60-70 сыллардаабы комсомольскай доҕотторун.

Күндү, убаастыыр ветераным, ар сылларга үтүө суобастаахтык үлэһэбит советскай эргик туйгунун ЛОБАНОВ Алексей Гаврильевич күн сирин көрбүтүн 65 сыллаах үтүө үбүлүгүнэн итиитик, истинник эбэрдаллибит!

Эн биһиэхэ ис сүрэхтэн кыһамынын, көрө-истэ, субалли-амалы сылдьарыг иһин барба махтабытын тиэрдэбит.

Баҕарабыт Эйиэхэ, таптыыр кэргэнгэр Клавдия Прокопьевича, оҕолорго, сиккиргэр саха алмааһынын кытаанах доруобуйаны, күлүмүрдэс чабыт күнү, ирээс халлааны, толору дьоллоох олоху.

Эбэрдэни кытта Маарыкчааннаабы потреббщество Чурапчы сэлэниэтиинэбиз «Юбилейнай» маҕаһынныи коллектива.

Күндүтүк сүүһү күтүөлүтүн, Одьууун олохтообун, советскай-хаһаайыстыбаннай салайар үлэлэргэ олоһун анаабыт, потребкооперация туйгунун МАТВЕЕВ Константин Егорович 70-нүс ытык сааскар үгүсминикан истинник эбэрдаллибит!

Үгүтэй доруобуйаны, тус бэйэһэр, оҕолорго, сиккиргэр дьолу-соругу баҕарабыт.

Артемьевтар, Петровтар, Фоминнар.

Күндү балтыбытын, адыһыбытын, Мугудай нэһилиэгин олохтообун Дария Федоровна ЛОСКИНАНЫ үйэ аҕардаах үбүлүгүнэн ис сүрэхпиттэн итиитик, истинник эбэрдаллибит!

Эйиэхэ, күндү киһибитигэр, үгүс үөрүүнү, кытаанах доруобуйаны, үтүө ситиһилэри, уһун дьоллоох олоху баҕарабыт.

Эбэрдэни кытта Мугудайтан Лоскиннар, Чурапчытан Лоскиннар, Дьоккуускайтан Жергиннар.

ПОЛОЖЕНИЕ
СОРЕВНОВАНИЯ ПО СРЕЛБЕ
ИЗ НАРЕЗНОГО ОХОТНИЧЬЕГО ОРУЖИЯ

Цели и задачи соревнования:

- поддержка политики Президента РФ Путина В.В по развитию спорта и физической культуры среди населения;
- развитие и усовершенствование стрелкового спорта среди населения улуса;
- поиск новых форм соревнований;
- упорядочивание наличных охотничьих нарезных орудий, накопление с правилами обращения и хранения нарезного охотничьего оружия, производство контрольных отстрелов.

Условия допуска к соревнованиям:

К соревнованиям допускаются лица, достигшие 18 лет и имеющие свои личные нарезные охотничьи орудия, зарегистрированные в органах внутренних дел, при предъявлении охотничьих билетов и лицензий на право ношения данного оружия.

Каждый участник соревнования вносит взнос в размере 200 рублей.

Регистрация участников соревнования производится на месте соревнования.

Виды соревнований:

— личное первенство по стрельбе из охотничьих карабинов по мишени 200 x 210 мм с дистанции 100 м с трех положений (стоя, лежа, с колена). С каждой позиции участник соревнования производит по 5 выстрелов;

— личное первенство по стрельбе из малокалиберной винтовки по мишени 200 x 210 мм с дистанции 100 м с трех положений (стоя, лежа, с колена). С каждой позиции участник соревнования производит 5 выстрелов.

Условия определения победителей:

Победители определяются по количеству суммы набранных очков, по результатам стрельбы.

В случае набора участниками одинаковых очков, победитель определяется по качеству стрельбы.

Награждение победителей:

По итогам стрельбы определяются 3 призовых места, на каждый вид соревнования по отдельности.

Победители награждаются медалями, ценными подарками и дипломами.

Место и время проведения: с. Чурапча, стрельбище УОВД (старая автозаправка) 11 апреля с. 9 ч. утра.

Организаторы соревнования: общество охотников и рыболовов, филиал ДГУП «Сахабут», МУП «Сервис», улусная инспекция охраны природы, федерация спортивной стрельбы улуса.

Комиссия.

АТЫЛЫБЫТ

1996 с. оҥоһуллубут, сүүрө сылдьар, аккумуляторы суох УАЗ-31512 автомашинаны. Сьаната — 45 тыл. солх.

Чэпчэки сыанаа УАЗ-31512 автомашина илин моһун, кэлин моһун, корбактын, раздаткын, 4 устука көлүөһэлэрин, кузовын. Билсэр тел. 26-630 (Хайыссыха кичэ 6 ч. кэнииттэн).

2 хостоох оҥоһунан оттулар квартираны. Сьаната — кэпсэтинэн. Эбэтэр тутуу матырыйаалларыгар атасталаарга кэпсэтиэххэ сөл. Билсэр тел. 42-317 (үлэ чааһын кэнииттэн Настяны ыйытыт).

42-292

Чурапча — Якутск — Чурапча
Наша машина —
к Вашим услугам!

БИНИГИ ӨНӨБҮТҮНЭН ТУҤАНЫН!

Күн ахсын Чурапчы — Дьоккуускай маршрутунан дьону таһабыт. Сымнабас кирэһитилээрдик. Аадырыстан ылабыт, аадырыска илдьэбит. Автобус Чурапчытан сарсыарда 4 ч. 30 мүн. уонна күнүс 12 ч., Дьоккуускайтан сарсыарда 10 ч. 30 мүн. уонна кичэ 17 ч. 30 мүн. айанныыр. Билсэр телефоннар: Чурапчыга 41-600, Дьоккуускайга — 24-30-83.

Күн ахсын Чурапчы — Дьоккуускай маршрутунан дьону, малы таһабын. Аадырыстан ылабыт, аадырыска тиэрдэбин. Билсэр телефоннар: 41-752, Дьоккуускайга 42-84-53.

БИЛЛЭРИИ

1 саастаах ылыс оҕоһо ыһыһыа наадыйабыт. Билсэр тел. 41-884 (үлэ чааһын кэнииттэн).

КУРТАМНАҤАБЫТ

Чааһынай дьэки. 3 ыйы тутатына талүүбүт. Тиксигиннэрээчки телефона 42-350 (үлэ чааһын кэнииттэн).

СҮТҮКТЭНИИБИТ

Барашков Иннокентий Иванович аатыгар Дьоккуускайдаабы военкоматынан 2001 с. бэс ыйын 6 күнүгэр бэрлиитит АТ сэрлээх, 0096148 №-дээх байыаһынай билэст сүтүтүтүн дьикэ суоһунан ааһыллар.

КӨХТӨӨХТҮК КЫТТЫН!

Күлүн тутар 31 күнүттэн муус устар 9 күнүгэр диэри улууска Аҕа күнүгэр аналлаах декада ытыллар, декада чэрчитинэн Чурапчы сэлэниэтигэр муус устар 5 күнүгэр диэри амаах санааланы нэдиэлэтэ биллэриллэр.

Улуустаабы дьикэ кэргэн отделин уонна дьикэ кэргэн киһинин иһинэн ытыллыахтара:

- Дьикэ кэргэн киһинигэр аҕаларга аналлаах аҕабаа аан күнүгэр.
- Муус устар 4 күнүгэр Дьоккуускайга Чурапчы улуутун аҕаларын делегацията республика Президентин В.А. Штыровы кытта көрсүлүүтэ барар.
- Муус устар 5-6 күнүгэр Нам улуутугар буолар «Аҕа күрөбэ» республиканскай курактанилэ кыттыт.
- Муус устар 25 күнүгэр диэри «Каскыл» хаһыаха «Мин аҕам, эн эһээн» республиканскай конкурса аһаан оҕолор уус-уран айымньыларын хомуйуу.
- Муус устар 9 күнүгэр Хоттобо нэһилиэгэр аҕаларга уонна оҕолоро күйүүрдээһинга улуустаабы курак тэриллэр.
- Муус устар 5 күнүгэр самодетельнай композитор Светлана Константинова тэрийиитинэн Чурапчытаабы народнай театрга улуус инбэлиит, операцияга барар оҕолоругар көмөлөһөр сыллаах «Оҕолор — оҕолорго» дьикэ үтүө санааланы концерта ытыллар.

Тэриэтэлэр, үлэһиттэр, бу акцияга көхтөөх кыттыны ыларгытыгар көрдөһөбүт. Тел. 42-441.

Улуустаабы дьикэ кэргэн киһинэ.

Таллалаах нэһит, ийэ ылыммыт, эбэбит, ас эбэбит, Мындагайытан төрүттээх Одьууун нэһилиэгин олохтообу, тыл, үлэ ветерана

САВВИНА Харитона Игнатьевна

уһун ыархан ыарыттан 90 сааһыгар сылдан өлбүтүн, дьиктик курутуян туран, бары аймактарыгар, үлэһэннэригэр, билэр дьонугар иһитинэрбит.

Кыргыттар Харитина, Дария, күтүөттэр Иван, Николай, сиккиргэр, хос сиккиргэр.

Кутурданын тиэрдилэр:

— Нэһилиэк ытык кырдааһа, тыл, үлэ ветерана Саввина Харитона Игнатьевна олохтон туорабытынан доҕотторугар кыһыгар Харитина Изаковна, күтүөттэр Иван Иванович Степановтар, сиккиргэр, аймактарыгар Чурапчытан Саввиннар, Неустроевтар, Мындагайыттан Сидоровтар, Прокопьевтар, Аммосовтар, Одьууунтан Андреевтар.

— Тыл, үлэ ветерана Саввина Харитона Игнатьевна олохтон туорабытынан сиккиргэр Чурапчы сэлэниэтигэр «Улыба» уһууһун иһитинэрбит Степанова Надежда Ивановнага «Улыба» уһууһун коллектива.

Күндү таптыыр аҕабыт, убайыт, ыарыһыт, Мугудай нэһилиэгин олохтообу

ТОЛСТОУХОВ Федор Петрович

уһун ыархан ыарыһыттан күлүн тутар 30 күнүгэр биһиги кэргэниттэн туорабытын, дьиктик курутуян туран, бары аймактарыгар, табырларын, билэр дьонугар иһитинэрбит.

Оҕолоро, кийинтэ, балтылара, ыарыһыттар, убайа, сакһаһа.

Кутурданын тиэрдилэр:

— Нэһилиэк олохтообу, педагогическай үлэ ветерана Толстоухов Федор Петрович уһун ыархан ыарыһыттан өлбүтүн балтыгар Мугудай нэһилиэгин дьаһалтатын кытааһынай бугалтарыгар Толстоухова Екатерина Петровнага, оҕолоругар, ыарыһыттар, аймактарыгар Мугудай нэһилиэгин дьаһалтата, «Чурапчы» уһууһун коллектива, Маралааһын бөлүгүтүн «Арда» түөлбөтүн олохтообу.

— Мугудай орто оскулатын нууча тылыгар үчүттэе Толстоухов Федор Петрович олохтон туорабытынан, оҕолоругар, балтыгар, ыарыһыттар, аймактарыгар оскула коллектива.

— Педагогическай үлэ ветерана Толстоухов Федор Петрович олохтон барытынан балтыгар Мугудай нэһилиэгин дьаһалтатын кытааһынай бугалтарыгар Толстоухова Екатерина Петровнага биһиги үлэһит коллегалара.

— Күндү таһаар Толстоухов Федор Петрович күн сириттэн барытынан оҕолоругар, бары биһиги төрөөбүтүгэр Любовь, Василий Парыковтар дьикэ кэргэттэр.

Күндү кэргэним, аҕабыт, ыарыһыт, убайым, Арыылаах нэһилиэгин олохтообу

ПОПОВ Дмитрий Луиш

эмикэ ыалдан өлбүтүн, дьиктик курутуян туран, бары аймактарыгар, табырларын, билэр дьонугар иһитинэрбит.

Кэргэнэ, оҕолоро, биһиги төрөөбүт убайдары, ыарыһыттар.

Кутурданын тиэрдилэр:

— Нэһилиэк олохтообу, урууһа соҕоо туруу үлэһитэ, чулуу спортсмен Попов Дмитрий Луиш олохтон барытынан кэргэнигэр Александра Софроновнага, кыргыттарыгар, чүгэс аймактарыгар Арыылаах нэһилиэгин дьаһалтата, олохтоох орто оскула, детсад коллективтара.

— Ытыктыыр күтүөттэр Попов Дмитрий Луиш эмикэ ыалдан өлбүтүн кэргэнигэр адыһыдыртыгар Александр Софроновнага, кийн оҕолоругар Катяга, Нургуянага, Наташага Дьоккуускайтан, Чурапчытан Барашковтар, Флегонцовтар.

— Таллалаах кэргэнэ, аҕалара Попов Дмитрий Луиш эмикэ ыалдан өлбүтүн кэргэнигэр Александр Софроновнага, кыргыттарыгар Нургуянага, Катяга, Наташага, бары аймактарыгар, доҕотторугар Чурапчытан Гоголевтар, Поповтар, Кытааһыттан Поповтар, Макаровтар.

Арыылаах нэһилиэгин олохтообу, тыл, үлэ ветерана

БАРАШКОВА Татьяна Моисеевна

уһуннук ыалдан өлбүтүн дьикт кутурданын тиэрдилэр:

— Нэһилиэк ытык кырдааһа, тыл, үлэ, колхознай-совхознай тутуу ветерана Барашкова Татьяна Моисеевна 90 сааһыгар олохтон туорабытынан кийинтэ Анастасия Герасимовнага, оҕолоругар, күтүөттэригэр, сиккиргэр, хос сиккиргэр Арыылаах нэһилиэгин дьаһалтата, олохтоох орто оскула, детсад коллективтара.

— Кыргыттарыгар, күтүөттэригэр, кийинтэ Анастасия Герасимовнага, сиккиргэр, хос сиккиргэр Болтоһоттон Винокуровтар, кийнэр оҕолоро.

Редактор: Г.Г. ПОПОВ.
ААДЫРЫСПЫТ: 678670,
Чурапчы сэл., Карл Маркс уул., 26 "а".
ТЕЛЕФОННАРЫТ:
редактор — 41-332, отделлар — 41-265.
E-mail: sanaoloh@churap.sakha.ru

Хаһыат тэрийэччилэр: Саха Республикатын Правительствота,
улуус дьаһалтата, редакция. Хаһыат сахалыы тылынан оҥуорунууһа,
чөппүөргэ, субуотага таһар. Хаһыат индекса: 54907

"Сага олох" редакционной-издательской холбоһук.
Офсетнай бачыт. Сааһын № 38. Тираж 2461.
31. 03. 2003 с. бачыаа бэрилинэ.

Автор сурутар этиилэр санаа
редакция позициялар мэлдэн сөп түбэхэр
буолбатах. Сурутаа ыйылар чакчылар
кырдыктаахтарыгар эппиэтиэхтэ
автор тус бэйэтэ сүтэр.